
Spis treści

Wstęp	11
Część I. Wybrane zagadnienia diagnozy w przeciwdziałaniu demoralizacji dzieci i młodzieży	13
Rozdział 1. Rola wczesnej diagnozy cech psychopatopodobnych w ogólnej populacji dzieci i młodzieży	15
Mieczysław Radochoński, Lidia Perenc, Anna Radochońska	
Abstract	15
Wprowadzenie	16
1.1. Kontrowersje wokół etiologii psychopatii u dzieci i młodzieży	17
1.2. Wymiary zaburzeń psychopatycznych u dorosłych i młodzieży	18
1.3. Kontrowersje wokół rozpoznawania zaburzeń psychopatycznych u dzieci i młodzieży	20
1.4. Problemy oceny cech psychopatopodobnych u dzieci i młodzieży	23
1.5. Problemy etyczne i metodologiczne	25
1.6. Praktyczne znaczenie wczesnej diagnozy cech psychopatycznych u dzieci i młodzieży	27
Podsumowanie i wnioski	30
Literatura	31
Rozdział 2. Postawy społeczne dziewcząt o niskim i wysokim poczuciu alienacji	35
Tomasz Rajtar	
2.1. Użyteczność terminu <i>postawa</i> w psychologicznej diagnozie sądowej w sprawach nieletnich	35
2.2. Alienacja w ujęciu psychologicznym	37
2.3. Badania własne	38
2.3.1. Cel badań	38
2.3.2. Hipotezy	39
2.3.3. Badana grupa	39
2.3.4. Wyniki	40
Wnioski	47
Literatura	48

Rozdział 3. Wybrane aspekty diagnozowania i zapobiegania wykluczeniu społecznemu wśród młodzieży	50
Agnieszka Wilczyńska	
Wprowadzenie	50
3.1. Wykluczenie społeczne	52
3.2. Badanie. Metody i grupa badawcza	55
3.3. Badane właściwości	56
3.4. Wyniki	59
Wnioski i rekomendacje dla praktyki	63
Literatura	67
Rozdział 4. Formy przemocy wśród gimnazjalistów w opinii uczniów i ich nauczycieli	69
Barbara Leśniak	
Wprowadzenie	69
4.1. Kontrowersje wokół pojęć: <i>agresja, przemoc</i>	69
4.2. Własna propozycja określenia zakresu znaczeniowego pojęć <i>agresja i przemoc</i>	70
4.3. Klasyfikacja przejawów przemocy	73
4.4. Cel badań własnych	74
4.5. Metody i organizacja badań	75
4.5.1. Dobór i charakterystyka badanych osób	75
4.5.2. Metoda badawcza – opracowanie własne	75
4.6. Wyniki badań własnych – opinia uczniów	76
4.6.1. Formy przemocy stosowane przez uczniów i uczennice gimnazjum w opinii uczniów	76
4.6.2. Formy przemocy a płeć sprawców w opinii uczniów	77
4.6.3. Płeć uczniów a postrzeganie przemocy	77
4.6.4. Wiek (klasa) uczniów a postrzeganie przemocy	79
4.6.5. Przemoc wśród gimnazjalistów w opinii nauczycieli	85
4.6.6. Natężenie form przemocy w opinii uczniów i nauczycieli – analiza porównawcza	86
4.7. Formy przemocy w opinii nauczycieli a płeć sprawców	87
Podsumowanie	87
Literatura	88

Część II. Zadania psychologiczne biegłych sądowych w sprawach rodzinnych	91
Rozdział 5. Możliwości oddziaływania psychologiczno-prawnego w sprawach rodzinnych w kontekście zmian w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym	93
Agnieszka Haś, Małgorzata Kowanetz	
Wprowadzenie	94
5.1. Omówienie wybranych zmian w kodeksie rodzinnym i opiekuńczym	95
5.1.1. Porozumienie między rozstającymi się rodzicami	95
5.1.2. Wysłuchanie małoletniego dziecka	97
5.1.3. Udzielenie pomocy rodzicom we właściwym sprawowaniu opieki	101
Wnioski	105
Literatura	106
Rozdział 6. Wysłuchanie dziecka w sądzie w sprawach rodzinnych i opiekuńczych – perspektywa psychologiczna	108
Alicja Czerederecka	
6.1. Przedmiot i cel rozważań	108
6.2. Kryteria wysłuchania	110
6.3. Podstawy oceny przez sędziego warunków wysłuchania dziecka	118
6.4. Warunki bezpośredniego wysłuchania dziecka	121
Wnioski	122
Literatura	123
Rozdział 7. Ubieganie się rodziców o pełnienie roli opiekuna pierwszoplanowego w sytuacji rozwodu – kontekst psychologiczny	125
Danuta Rode, Magdalena Rode	
Wprowadzenie	125
7.1. Metoda badawcza	128
7.1.1. Organizacja i przebieg badań	128
7.1.2. Charakterystyka grupy badawczej	129
7.2. Wyniki badań	129
7.2.1. Sytuacja małżeńska stron	129
7.2.2. Wiek, wykształcenie i sytuacja zawodowa stron	130
7.2.3. Sytuacja rozwodu	132
7.2.4. Charakterystyka psychologiczna rozwodzących się małżonków, ich postawy wychowawcze	134
7.2.5. Małoletnie dzieci stron – więzi emocjonalne z rodzicami, preferencje rodzica pierwszoplanowego	137
Podsumowanie	139
Literatura	144

Rozdział 8. Zagrożone rodzicielstwo. Sytuacja ojców starających się o kontakty ze swoimi dziećmi po rozwodzie	146
Justyna Trepka-Starosta, Agnieszka Roszkowska	
8.1. Cel badań	146
8.1.1. Charakterystyka metod badawczych	147
8.1.2. Charakterystyka grupy badawczej	149
8.2. Analiza przeprowadzonych badań własnych	149
8.2.1. Zdrowie ojców walczących o kontakt z dziećmi	151
8.2.2. Osobowość ojców walczących o kontakt z dziećmi	152
8.2.3. Postawy rodzicielskie ojców walczących o kontakt z dzieckiem po rozwodzie	157
8.2.4. Sytuacja ojców starających się o kontakty z dzieckiem po rozwodzie	159
8.2.5. Problemy ojcostwa wynikające z rozvodu	160
Wnioski	161
Podsumowanie	162
Literatura	163
Rozdział 9. Znaczenie potrzeby aprobaty społecznej w badaniach sędowo-psychologicznych w sprawach rozwodowych	165
Joanna Różańska-Kowal, Izabela Rajska-Kulik	
9.1. Pytania badawcze	167
9.2. Metody badania	168
9.3. Charakterystyka badanej grupy i sposobu przeprowadzania badań	168
9.4. Analiza i interpretacja wyników badań	169
9.4.1. Nasilenie tendencji do prezentowania się w społecznie korzystnym świetle przez osoby rozwodzące się ujawnione w teście EPQ-R i SUI	169
9.4.2. Zależność między płcią badanych a ujawnianiem potrzeby aprobaty społecznej	170
9.4.3. Zależność między wiekiem badanych a tendencją do prezentowania nadmiernie korzystnego obrazu własnej osoby	171
9.4.4. Zależność między poziomem wykształcenia a tendencją do zawyżania samooceny	172
9.4.5. Zależność między stażem małżeńskim kobiet a ujawnianiem potrzeby aprobaty społecznej	173
9.4.6. Zależność między nasileniem cech osobowości a ujawnianiem potrzeby aprobaty społecznej w Inwentarzu Osobowości Eysencka	175
9.4.7. Zależność między nasileniem stylów ustosunkowania interpersonalnego a ujawnianiem potrzeby aprobaty społecznej	176
9.4.8. Zależność między potrzebą aprobaty społecznej a tendencją do ujawniania symptomów lęku oraz agresji w teście „Drzewo” Ch. Kocha	178

9.5. Odpowiedzi na pytania badawcze	179
9.6. Dyskusja wyników	180
Wnioski	182
Literatura	182

Rozdział 10. Psychoterapia w sprawach opiekuńczych: przesłanki, cele, formy pracy terapeutycznej 183

Kasper Czech, Bartosz Wojciechowski

Wprowadzenie	183
10.1. Zarządzenie sądu opiekuńczego nakazujące podjęcie terapii	184
10.2. Ocena funkcjonowania rodziny	187
10.3. Rodzaje i warunki skutecznej psychoterapii	187
10.4. Studium przypadku	189
10.5. Okoliczności uzasadniające zalecenie psychoterapii	198
10.6. Okoliczności podważające celowość psychoterapii	199
10.7. Proces kwalifikowania do psychoterapii	200
Literatura	200

Część III. Zadania psychologiczne biegłych sądowych w sprawach cywilnych 203

Rozdział 11. Opiniowanie psychiatryczno-psychologiczne w sprawach o ubezwłasnowolnienie 205

Dominik Maślanka, Karolina Nowak, Alicja Sobik

Wprowadzenie	205
11.1. Unormowania prawne	206
11.1.1. Zdolność prawna	206
11.1.2. Warunki ubezwłasnowolnienia i warunki jego zniesienia	207
11.2. Postępowania w sprawach o ubezwłasnowolnienie	209
11.3. Zadania i opinia biegłego	211
11.4. Opiniowanie sądowe w sprawach o ubezwłasnowolnienie – doświadczenia własne	212
11.5. Opisy przypadków	216
11.5.1. Przypadek nr 1 – osoba w podeszłym wieku	216
11.5.2. Przypadek nr 2 – osoba chora somatycznie	216
11.5.3. Przypadek nr 3 – osoba z głębokim otępieniem	224
11.6. Wzór opinii sądowej psychiatryczno-psychologicznej w sprawach z zakresu ubezwłasnowolnienia	226
Wnioski końcowe	229
Literatura	229

Rozdział 12. Psychologiczna analiza treści przekazanych przez małoletnich w czasie wysłuchania w sprawach rodzinnych i opiekuńczych	231
Bartosz Wojciechowski	
Wprowadzenie	231
12.1. Ocena psychologicznych uwarunkowań wiarygodności zeznań	233
12.2. Metody analizy treściowej	234
12.2.1. Ocena prawdziwości zeznania – <i>Statement Validity Assessment (SVA)</i>	234
12.2.2. „Naukowa” Analiza Treści – <i>Scientific Content Analysis (SCAN)</i>	237
12.2.3. Kontrola Realności – <i>Reality Monitoring</i>	238
12.3. Wyniki dotychczasowych badań nad metodami analizy treściowej	239
12.4. Wielowymiarowy model analizy zeznań świadków dorosłych (MASAM)	240
12.5. Wyniki pierwszych badań nad użytecznością MASAM	245
Podsumowanie i wnioski	248
Literatura	249
Rozdział 13. Zastosowanie wywiadu i rozmowy psychologicznej wobec osób z zaburzeniami psychicznymi w praktyce psychologa sądowego	253
Bernadetta Lzydorczyk	
Wprowadzenie	253
13.1. Wywiad i rozmowa psychologiczna – jako „spotkanie” dwóch osób	258
13.2. Diagnoza zaburzeń struktury osobowości – z perspektywy jej znaczenia w opiniodawstwie sądowym	261
13.3. Diagnoza specyficznych trudności ujawniających się w rozmowie psychologicznej z osobą o neurotycznej strukturze osobowości	267
13.4. Diagnoza specyficznych trudności w rozmowie psychologicznej z osobą prezentującą strukturę osobowości borderline	270
13.5. Diagnoza specyficznych trudności w rozmowie psychologicznej z osobą o psychotycznej strukturze osobowości	273
Podsumowanie	275
Literatura	276